

СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

УДК 376.3+37.013

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2025-20.18>

ТЕХНОЛОГІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

МАТВЄЄВА НАТАЛІЯ ОЛЕКСІЇВНА

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти та освітніх інновацій
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
nataliia.matveieva@pnu.edu.ua
orcid.org/0000-0002-8495-7074

У статті порушено питання модернізації освітньої галузі в Україні на сучасному етапі шляхом здійснення переходу від традиційного до інноваційного навчання, упровадження сучасних технологій і наукових досягнень, створення доступного освітнього середовища, надання якісних освітніх послуг. Встановлено, що Нова українська школа покликана стати тим закладом освіти, що відповідає запитам усіх без винятку здобувачів, ураховує їх індивідуальні особливості, навчальні можливості, рівень розвитку, потреби та інтереси. У світлі вимог гуманістичної парадигми освіти охарактеризовано особливості освітнього процесу в умовах інклюзії, визначено основні його місії, мету та принципи; окреслено шляхи вирішення основних завдань, визначених Національною стратегією розвитку інклюзивного навчання в Україні на період до 2029 року; виокремлено труднощі та прогалини. Акцентовано увагу на профілі педагога, ключових уміннях і спрямованості професійної діяльності щодо організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів, отримання ними навчального, практичного, соціального й емоційного досвіду. Охарактеризовано різні види технологій інклюзивного навчання, виокремлено їх змістово-функціональні характеристики та переваги. Проаналізовано найбільш поширені в педагогічній практиці технології інклюзивного навчання; засвідчено потребу в подальшому поглибленні знань педагогів про їх види, умови використання, специфіку впливу на здобувачів і необхідність набуття практичних навичок їх застосування. Визначено місце педагогічних, організаційних, здоров'язбережувальних, цифрових технологій в освітньому процесі та їх вплив на його доступність і гнучкість, сприяння гармонійному розвитку особистості. Розроблено орієнтовну модель специфіки розвитку особистості здобувача в умовах інклюзивного середовища з використанням новітніх технологій.

Ключові слова: гнучкість, технології, особливі освітні потреби, доступність, інклюзивне навчання.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку України чільне місце посідає проблема модернізації освітньої галузі, створення доступного освітнього простору, оновлення й заміна традиційних підходів до навчання та виховання здобувачів різними інноваціями, педагогічними технологіями та науковими досягненнями. Питання про створення нової української школи як сприятливого для гармонійного розвитку особистості закладу освіти, здатного прийняти на навчання дітей різного віку, рівня розвитку, навчальних можливостей, стану здоров'я розглядаємо стрижневим завданням галузі освіти. На цьому наголошують основні нормативно-правові

документи України про освіту, як-от: Закони «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про вищу освіту», «Про порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», Концепція нової української школи, Концепція розвитку інклюзивного навчання й інші.

Реалізація Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання в Україні на період до 2029 року вказує на те, що «вагомого значення набуває створення інклюзивного, безпечного, сприятливого для розвитку освітнього середовища, яке сприяє формуванню життєвих ком-

петентностей, розвитку здібностей та обдарувань кожного незалежно від віку, статі, раси, стану здоров'я, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, місця проживання, мови спілкування, соціального і майнового стану тощо» [8, с. 2]. Практика доводить, що сьогодні гостро постало питання про суспільне визнання людського розмаїття, соціальну інтеграцію осіб з особливими освітніми потребами та доступність освітніх, медичних, соціальних послуг різним категоріям населення. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання в Україні на період до 2029 року вказує на наявні перешкоди в наданні якісних освітніх послуг особам із розладами розвитку, що спостерігаються сьогодні, а саме:

- недосконалість інклюзивної інфраструктури освітньої сфери;
- недостатня чисельність кадрів, низький рівень професійної їх підготовки, неналежна співпраця з фахівцями галузі спеціальної освіти (інклюзивно-ресурсного центру, навчально-реабілітаційних і реабілітаційних центрів тощо);
- непоінформованість про допоміжні технології та частковість їх використання в освітньому процесі учителями;
- низький рівень мотивації педагогічних працівників [8, с. 5–6].

Сучасні освітні заклади покликані першими зробити крок до широкого залучення дітей з особливими освітніми потребами на навчання й цим дати поштовх до створення нового демократичного устрою у державі. Однак суспільні вимоги щодо функціонування закладу освіти та його діяльність перебувають у певній неузгодженості, про що свідчить неготовність прийняти на навчання дітей із різними нозологіями, а саме: неузгодженість із нормами інформаційної, освітньої, змістово-технологічної, архітектурної доступності [7] тощо. Для підвищення ефективності інклюзивного навчання потрібно вдосконалювати та розширювати кадровий потенціал шляхом вивчення передового педагогічного досвіду й упровадження його на практиці, здійснювати подальший професійний розвиток, опановувати новітні педагогічні та спеці-

альні прийоми, методи, методики, технології у роботі з учнями з особливими потребами і створювати доступне освітнє середовище.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що проблеми організації інклюзивного навчання перебувають у полі зору педагогів-практиків і науковців, а саме: В. Бондар, Л. Будяк, Л. Даниленко, В. Засенко, Т. Ілляшенко, А. Колупаєвої, Г. Кравченко, В. Липи, А. Міненко, Л. Міщик, Ж. Романчак, Ю. Найдя, А. Обухівської, Н. Слободянюк, Н. Софій, Н. Стадненко, Л. Савчук, Г. Сіліної, О. Таранченко, О. Хохліної, А. Шевцова й інших. Зокрема, проблеми використання різних технологій у процесі навчання учнів з особливими освітніми потребами порушували у своїх дослідженнях С. Білецька, Т. Вакалюк, Т. Дегтяренко, М. Друшляк, О. Гуренко, О. Мицик, А. Попова, О. Семеніхіна, М. Чайковський, М. Шевельова, А. Юдько й інші.

Мета статті – проаналізувати види та специфіку технологій інклюзивного навчання в освітньому процесі нової української школи.

Виклад основного матеріалу. Реалізація основних завдань інклюзивного навчання передбачає оновлення змісту, напрямів, способів організації освітнього процесу. Так, сьогодні ми акцентуємо увагу на «Профіль учителя інклюзивного навчання», ухваленого Європейським агентством з особливих потреб та інклюзивної освіти (Teacher Education for Inclusion – TE4I). А тому інклюзивне навчання розглядаємо не лише як процес задоволення освітніх потреб учнів з розладами розвитку, а і як надання якісних освітніх послуг з урахуванням індивідуальних особливостей, інтересів і можливостей усіх без винятку здобувачів [10, с. 11–19]. Відповідно до ухвалених вимог «Профілю учителя інклюзивного навчання» педагог повинен сприяти навчальному, практичному, соціальному й емоційному навчанню всіх здобувачів, використовувати інформаційно-комунікативні й адаптивні технології, ефективні методи та прийоми для підтримки гнучкості освітнього процесу [10, с. 25–27]. Чільне місце посідає поінформованість учителів про навчальні можливості кожного здобувача, природні задатки, сильні і слабкі сторони, специфіку розвитку, вид і складність

наявного порушення та стан здоров'я, а отже, про прийоми та методи, стратегії та технології навчання, що відповідають його індивідуальним особливостям і здатні розширити навчальні можливості [6, с. 65–67]. Використання в інклюзивному навчанні різних технологій має неабиякі переваги над традиційними підходами, оскільки сприяє розширенню світогляду й набуттю нового досвіду, формуванню ключових умінь і *soft-skills* навичок, слугує інтелектуальному, комунікативному, соціальному розвитку особистості здобувача та його мотивації до активного навчання й саморозвитку [5, с. 6]. Їх практична значущість в інклюзивному навчанні залежить від рівня застосування, типу організації та управління освітнім процесом, спрямованості педагогічної діяльності, орієнтованості на особистість. *Організаційні технології*, зі свого боку, поділяються на: технології проектування та програмування, технології командної взаємодії, організації доступного освітнього середовища. *Педагогічні технології* широко використовуються в освітньому середовищі нової української школи, зокрема в процесі інклюзивного навчання. Їх доцільно розмежовувати за такими групами, як-от:

1. Технології індивідуалізації освітнього процесу, спрямовані на здійснення особистісно-орієнтованого підходу та створення індивідуальної освітньої траєкторії здобувача (технології рівневої диференціації, ігрові, інтерактивні та технології модульно-розвивального, проблемного, дистанційного навчання) [3, с. 71].

2. Технології спільного викладання в інклюзивному класі, які широко використовуються на практиці шляхом здійснення спільного викладання з боку вчителя-класовода, асистента й іншого фахівця галузі спеціальної освіти (педагог-дефектолог, педагог-реабілітолог), що підвищують ефективність навчально-пізнавальної діяльності здобувача (технології диференційованого, паралельного, командного, спільного викладання) [2, с. 83].

3. Технології коригування навчальних і поведінкових труднощів, які спрямовані на корекцію розладів розвитку здобувача

(ТЕАССН-технології, АВА-аналіз, форма допоміжної альтернативної комунікації PECS, технології спеціальної педагогіки та нейропсихологічного підходу, технології формування соціальної компетентності).

4. Технології адаптації освітнього середовища [6, с. 113–116].

5. Технології оцінювання досягнень здобувачів (інтегральна, диференційована оцінка, самооцінка та самоаналіз учнів).

Зокрема, важливе значення в роботі сучасного учителя інклюзивного класу мають інтерактивні (технології кооперативного, ситуаційного, колективно-групового навчання, опрацювання дискусійних питань) та ігрові технології (гейміфікація, ділові та дидактичні ігри, ігрові вправи та завдання, вебквести), що підвищують навчально-пізнавальну активність учнів з особливими освітніми потребами, мотивують їх до спілкування, взаємодії, співпраці та досягнення успіхів [4, с. 61].

Загалом інклюзивне навчання базується на врахуванні індивідуальних особливостей, рівня розвитку, виду і складності розладу розвитку, що вказує на потребу підтримки особистості в процесі навчання, запобігання погіршенню її стану здоров'я, попередження появи вторинних розладів чи прогресування захворювання. У контексті означеного заслуговують на увагу так звані *здоров'язбережувальні технології* – система заходів, спрямованих на збереження і зміцнення фізичного, психічного, морального, емоційного, соціального здоров'я учасників освітнього процесу та забезпечення стану гармонії у співвідношенні із собою та оточенням. *Здоров'язбережувальні технології* формують певні установки здобувачів щодо себе і власного здоров'я, поглиблюють знання та розширюють досвід дотримання здорового способу життя, водночас дають змогу здійснювати моніторинг розвитку особистості в процесі навчання тощо. На сучасному етапі в освітньому процесі нової української школи актуальними є: 1) технології стимулювання здорового способу життя та збереження здоров'я (рухливі, спортивні ігри, квести, гімнастика, ритмопластика, динамічні паузи); 2) технології навчання здорового способу життя (фізкультхвилинки, заняття фіз-

культурою, комунікативні ігри, ігротерапія, самомасаж, гігієнічне навчання, технології формування навичок самообслуговування, профілактика травматизму); 3) корекційні технології (кінезіологічні й когнітивні вправи, арттерапія, психо- та нейро-гімнастика, анти-стресова й зорова гімнастика, фонетична ритміка та логоритміка, казкотерапія, кольоротерапія тощо).

У процесі модернізації освітньої галузі не можна оминати й *цифрові технології*, що мають триєдину мету, а саме:

1. Технології тренування та повторення пройденого матеріалу (засоби віртуальної (VR) і доповненої (AR) реальності, мультимедійні технології). Загалом до них належать: а) комп'ютерні ігри: адвентурні, орієнтовані на розвиток логічного мислення з інтерактивними властивостями та можливістю керування; б) стратегічні, що мають на меті керування певними процесами та формування здатності до планування власної діяльності, виховують посидючість; в) аркадні, що розвивають увагу, швидкість реакції, окомір, спостережливість (надають учаснику право переходу на наступний рівень унаслідок поділу гри); г) рольові, які дають змогу самостійно обирати персонажів, тим самим «проживати» з ними новий досвід; д) 3D-Action, що сприяють розвитку моторики, навичок пошукової діяльності; е) логічні, представлені у вигляді завдання чи декількох логічних завдань, спрямованих на вдосконалення навичок читання, письма, лічби [9, с. 68].

2. Інформаційно-комунікаційні технології розширення навчальних можливостей здобувача, які спрощують процес навчання, створюють можливості щодо співпраці (освітні платформи, соціальні мережі й сервіси, спеціально створені інформаційно-освітні простори, як-от: *Microsoft Teams, Google Workspace for Education, Moodle, Edmodo, Google Classroom*, електронний журнал, електронний щоденник) [1, с. 97].

3. Технології надання підтримки в навчанні (системи використання графічних символів: технології перемикання (*switch access technology*), що дають можливість керування кнопкою, пристроями, відстежують рух очей).

Усі цифрові технології інклюзивного навчання реалізуються шляхом використання широкого спектра так званих апаратних (планшет, смартфон, комп'ютер, електронна книга, Брайлівська й альтернативна клавіатура, Брайлівський принтер, сенсорний екран, трекбол, вібраційна система нагадування, миша для стопи, стилус для керування ротом, цифрова ручка з можливістю аудіозапису) та «програмних» засобів (програмні засоби перевірки правопису та рефразування, екранні збільшувачі, сурдокомунікатори, аудіокниги, мовні синтезатори, зчитувачі екрана монітора, розвивальні комп'ютерні ігри, електронні освітні ресурси), про які педагоги повинні не лише знати, а й уміти ними користуватися в процесі навчання учнів з особливими освітніми потребами. Ці аспекти дають нам змогу укласти орієнтовну модель (рис. 1):

Загалом ці та інші технології інклюзивного навчання, з одного боку, сприяють створенню широких можливостей пізнання природного потенціалу здобувача, розкриттю його задатків і здібностей та використанню їх для досягнення успіхів у навчанні, а з іншого – створюють можливості доступної, відкритої інноваціям освіти для всіх без винятку дітей шкільного віку.

Висновки. Організація інклюзивного навчання в умовах нової української школи – складний і тривалий процес надання якісних освітніх послуг усім здобувачам освіти, що ґрунтується на принципах гуманізму та поваги людського розмаїття, демократії, дитиноцентризму, рівності, відкритості й доступності. Ефективність інклюзивного навчання залежить від низки чинників і передовсім від обізнаності всіх учасників освітнього процесу зі стратегією та місією інклюзивної освіти, наявності мотивації до здійснення ефективної взаємодії та командної роботи, які потребують систематичного саморозвитку й самовдосконалення. Використання на практиці технологій інклюзивного навчання сприяє створенню доступного розвивального інклюзивного освітнього середовища, за якого всі учні будуть рівними учасниками й наполегливими партнерами в досягненні поставлених цілей гармонійного свого розвитку.

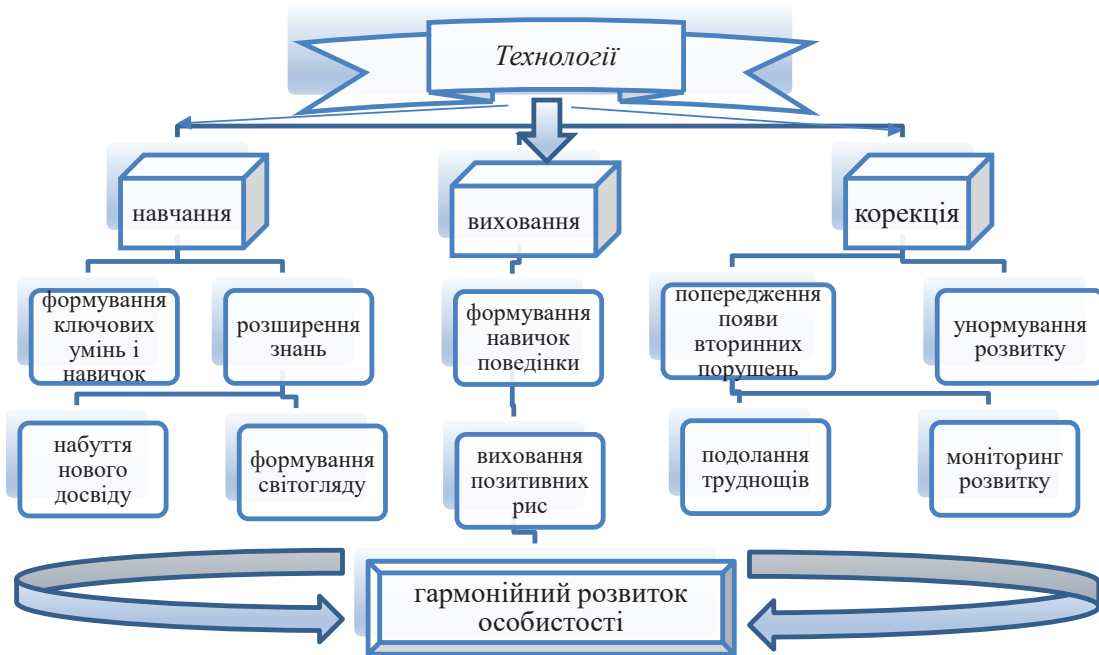

Рис. 1. Орієнтовна модель розвитку особистості здобувача освіти в процесі використання технологій

Перспективами наукового дослідження сучасних технологій в інклюзивному освітньому просторі НУШ вбачаємо розроблення та інтегроване впровадження

ЛІТЕРАТУРА

1. Акімова О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до використання інформаційно-комунікаційних технологій в інклюзивному освітньому просторі. *Наукові записки Тернопільського НПУ ім. В. Гнатюка*. 2023. № 2. С. 97–104. URL: <https://journals.tnpu.ternopil.ua/index.php/pedagogy/article/view/562/500> (дата звернення: 14.02.2025).
2. Васильєва Г., Фень М. Застосування технології спільного викладання в умовах інклюзивного навчання. *Актуальні проблеми соціальної роботи та інклюзивної освіти в сучасних умовах: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Дрогобич, 25–26 квітня 2024 р. Дрогобич: ДДПУ імені І. Франка. 2024. 120 с. С. 82–88. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49675/1/G_Vasilieva_M_Fen_Konf_2024_FPSRSO.pdf (дата звернення: 16.02.2025).
3. Веремчук А., Хом'як О. Інноваційні технології навчання дітей з особливими освітніми потребами. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2021. № 1 (5). С. 71–78. URL: [https://doi.org/10.31499/2706-6258.1\(5\).2021.235185](https://doi.org/10.31499/2706-6258.1(5).2021.235185) (дата звернення: 16.02.2025).
4. Голубюк Ю. В. Вплив ігрових технологій на розвиток пізнавальної діяльності здобувачів освіти з особливими освітніми потребами молодшого шкільного віку. *Імідж сучасного педагога*. 2024. № 3 (216). С. 61–66. URL: <https://isp.pano.pl.ua/article/view/306601/298434> (дата звернення: 21.02.2025).
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Міністерство освіти і науки України. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 15.01.2025).
6. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агенство «Україна». 2019. 300 с.
7. Про будівельні норми: Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2010. № 5, ст. 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1704-17#Text> (дата звернення: 22.02.2025).
8. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024–2026 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 за № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.01.2025).

9. Семеніхіна, О., Друшляк М. Типологія цифрових технологій інклюзивного освітнього простору. *Фізико-математична освіта*. 2022. № 5 (3). С. 65–70. URL: <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2022-035-3-009> (дата звернення: 28.01.2025).
10. Teacher education for inclusion. *Profile of Inclusive Teachers*. European Agency for Development in Special Needs Education. 2012. URL: <https://www.european-agency.org/sites/default/files/Profile-of-Inclusive-Teachers.pdf> (accessed: 10.02.2025).

INCLUSIVE LEARNING TECHNOLOGIES IN THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

MATVEIEVA NATALIA OLEKSIIVNA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Pedagogy of Primary Education and Educational Innovations Department

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Introduction. The article raises the issue of modernization of the educational sector in Ukraine at the present stage, creation of an accessible educational space, updating and replacing traditional approaches to training and education of applicants with various technologies, effective techniques and methods, scientific achievements. The emphasis is on the humanistic paradigm of education, creation of a democratic educational environment in the light of the requirements of the National Strategy for the Development of Inclusive Education in Ukraine, wide involvement of various categories of persons in education in secondary education institutions. The issue of the fundamental principles of modern education is raised - humanism and child-centeredness, openness and accessibility, equality and flexibility. The problem of increasing the effectiveness of inclusive education of applicants through the widespread use of various technologies in the educational process is actualized.

Purpose. The goal is to analyze inclusive education technologies, identify their functional and content characteristics and the specifics of their use in the educational process of the new Ukrainian school.

Methods. Empirical methods (comparison), empirical-theoretical (analysis, synthesis, modeling) and theoretical (generalizing, partial), special (grouping method) methods were used.

Results. The main results of the study are the identification of the need to change the system of providing educational services, improve inclusive infrastructure, create innovative adapted educational institutions, motivate teachers for continuous education, and enrich their experience in using innovative technologies in inclusive education.

Originality. The scientific novelty of the research lies in the creation of an indicative model of the comprehensive development of the applicant's personality in the process of inclusive education using organizational, pedagogical, digital, and health-saving technologies.

Conclusions. Our study allows us to state that the practical use of inclusive learning technologies contributes to the creation of an accessible, developing inclusive educational environment, in which all students will be equal participants and active partners in achieving the set goals. In our opinion, this allows us to recommend the practical use of the technologies considered as an effective means of training, education, development, correction, and socialization of the applicant's personality.

Key words: flexibility, technology, special educational needs, accessibility, inclusive learning.

REFERENCES

1. Akimova, O. (2023). Pidhotovka maibutnixh uchyteliv pochatkovykh klasiv do vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii v inkliuzyvnomu osvithnomu prostori [Preparing future primary school teachers to use information and communication technologies in an inclusive educational space]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka*, 2, 97–104. <https://journals.tnpu.terнопil.ua/index.php/pedagogy/article/view/562/500>.
2. Vasylieva, H., Fen, M. (2024). Zastosuvannia tekhnolohii spilnoho vykladannia v umovakh inkliuzyvnoho navchannia [Application of co-teaching technology in inclusive learning environments]. *Aktualni problemy sotsialnoi roboty ta inkliuzyvnoi osvity v suchasnykh umovakh: materialy II Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. DDPU imeni I. Franka, 82–88. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49675/1/G_Vasylieva_M_Fen_Konf_2024_FPSRSO.pdf.
3. Veremchuk, A., Khomiak, O. (2021). Innovatsiini tekhnolohii navchannia ditei z osoblyvymy osvithnyimi potrebamy [Innovative technologies for teaching children with special educational needs]. *Psykholo-*

- ho-pedahohichni problemy suchasnoi shkoly*, 1 (5), 71–78. [https://doi.org/10.31499/2706-6258.1\(5\).2021.235185](https://doi.org/10.31499/2706-6258.1(5).2021.235185)
4. Holubiuk, Yu.V. (2024). Vplyv iurovykh tekhnolohii na rozvytok piznavalnoi diialnosti zdobuvachiv osvity z osoblyvymy osvitnimy potrebamy molodshoho shkilnoho viku [The impact of gaming technologies on the development of cognitive activity of students with special educational needs of primary school age]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*, 3 (216), 61–66. <https://isp.pano.pl.ua/article/view/306601/298434>
 5. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly (2016) [New Ukrainian School. Conceptual Principles of Secondary School Reform]. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 40. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
 6. Poroshenko, M.A. (2019). *Inklyuzyvna osvita* [Inclusive education]. LLC "Agency "Ukraine", 300 p.
 7. Pro budivelni normy. Zakon Ukrainy (2010) [About building codes]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 5, 41.
 8. Kabinet Ministriv Ukrainy (2024). Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii rozvytku inklyuzyvnoho navchannia na period do 2029 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii na 2024–2026 roky. Rozporiadzhennia 527-r. [On approval of the National Strategy for the Development of Inclusive Education for the Period Until 2029 and approval of the Operational Plan of Measures for its Implementation for 2024–2026]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>
 9. Semenikhina, O., Drushliak, M. (2022). Typolohiia tsyfrovyykh tekhnolohii inklyuzyvnoho osvitnoho prostoru [Typology of digital technologies of inclusive educational space]. *Fizyko-matematychna osvita*, 5 (3), 65–70. <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2022-035-3-009>
 10. Teacher education for inclusion (2012). Profile of Inclusive Teachers. European Agency for Development in Special Needs Education. <http://www.european-agency.org/> (accessed: 10.02.2025).